

Självständigt arbete (examensarbete), 15 hp,
för förskolläro-utbildning Utbildningsvetenskap
HT 2015

Stress i förskolan

En enkätstudie om hur pedagoger i förskolan upplever
stress på sin arbetsplats

Sofia Kastenbom och Johanna Persson Dahl

Sektionen för lärande och miljö

Författare

Sofia Kastenbom och Johanna Persson Dahl

Titel

Stress i förskolan.

En enkätstudie om hur pedagoger i förskolan upplever stress på sin arbetsplats.

Handledare

Hanna Sepp

Examinator

Charlotte Tullgren

Abstract

Denna uppsats berör ämnet pedagogers upplevelser av stress i förskolan. Pedagogers välmående är ett viktigt och omdiskuterat ämne idag. Fler och fler pedagogers hälsa blir allt sämre och sjukskrivningarna ökar. För att pedagogerna i förskolan ska kunna utföra ett bra jobb tillsammans med barnen krävs det pedagoger som mår bra och därför är det viktigt att undersöka pedagogernas egna upplevelser av deras arbetssituation.

Arbetet har avgränsats och undersökts utifrån fyra olika områden i förskolan; arbetsmiljö, arbetsrelationer, ljudnivå och barngruppens storlek. Syftet med studien har varit att undersöka pedagogers upplevelser av stress i förskolan. Frågeställningen studien har utgått ifrån är: Hur upplever pedagogerna i förskolan stress på sin arbetsplats i relation till barngruppens storlek, ljudnivåer, arbetsrelationer samt arbetsmiljön och organisation?

Studien utgår från en kvantitativ undersökning baserad på en enkät som skickats ut i två grupper på Facebook. Studiens resultat visar att pedagogerna upplever att de är stressade på sitt arbete. Resultatet visar även ett samband mellan framförallt pedagogernas upplevda stress och barngruppernas storlek, ljudnivån på förskolan samt arbetsmiljön. Avgränsningen arbetsrelationer visade att de flesta pedagogerna i studien trivdes med sina kollegor och sin chef, dock upplevde de fortfarande att de var stressade. Resultatet av pedagogernas egna upplevelser visar att det finns ett problem kring pedagogers arbetssituationer som behöver tas på allvar för att pedagogernas välmående ska förbättras.

Ämnesord/

Förskola, Pedagoger, Stress, Barngruppens storlek, Ljudnivå, Arbetsrelationer, Arbetsmiljö

Innehåll

Förord	5
1. Inledning	7
1.1. Avgränsningar	9
1.2. Syfte och frågeställning	9
2. Litteraturbakgrund	9
2.1. Vad är stress?.....	9
2.2. Kroppens reaktion på stress	10
2.3. Vad bidrar till stress?	10
2.4. Förskolan som arbetsmiljö.....	11
2.5. Arbetsrelationer på förskolan	12
2.6. Ljudnivå på förskolan	13
2.7. Barngruppens storlek	14
3. Metod.....	15
3.1. Metod för datainsamling.....	15
3.2. Metodologiska överväganden.....	15
3.3. Genomförande	16
3.3.1. Urval	16
3.3.2. Utformning av enkätfrågor	16
3.3.3. Procedur.....	17
3.3.4. Metod för bearbetning och analys	18
3.4. Forskningsetiska överväganden.....	19
4. Resultat och analys	20
4.1. Bakgrundsfrågor	20
4.2. Barngrupp och personalantal	21
4.3. Arbetstid i förskolan	23

4.4. Arbetsrelationer på förskolan	27
4.5. Ljudnivån på förskolan	28
4.6. Upplevd arbetssituation	30
5. Diskussion.....	31
5.1. Barngrupp och personalantal	31
5.2. Arbetstid på förskolan	32
5.3. Arbetsrelationer på förskolan	34
5.4. Ljudnivån på förskolan	34
5.5. Upplevd arbetssituation	36
5.6. Metoddiskussion	37
5.7. Fortsatt forskning.....	38
6. Sammanfattning.....	39
Referenser.....	40
Bilaga 1. Informationsbrev.....	45
Bilaga 2. Enkätfrågor.	46
Bilaga 3. Tabeller	51

Förord

I detta förord vill vi framförallt tacka alla pedagoger som tagit sig tid och besvarat vår enkät. Vi är väldigt tacksamma och överväldigade över engagemanget från alla pedagoger som deltog i vår studie. Vi vill även tacka vår handledare Hanna Sepp för den vägledning vi fått under examensarbetets gång samt våra familjer som varit ett stort stöd från början till slut. Till sist vill vi även tacka Roland och William för deras spinningpass som varit till stor hjälp för att rensa våra huvuden samt för att få inspiration till tankar och idéer.

Högskolan Kristianstad 2015-11-20

Sofia Kastenbom & Johanna Persson Dahl

1. Inledning

Förskolornas arbetsmiljö förändrades under 1990-talet. Ekonomiska besparingar på grund av lågkonjunktur ledde till organisatoriska förändringar i form av att barngruppernas storlek ökade samtidigt som antalet anställda minskade. Detta innebar att pedagogerna i förskolorna fick en större arbetsbelastning (Skolverket, 2008). Ljudnivån i förskolan blev också ett uppmärksammat problem då bullernivåerna ökat med fler barn i barngrupperna. Med större barngrupper och ett mindre antal personal minskade pedagogernas möjlighet till att påverka och styra verksamheten (Söderberg, Landström & Kjellberg, 2001). En arbetsmiljöundersökning gjord av SCB visar att under 1900-talet upplevde cirka 20 procent av skolans personal att deras arbetssituation innehöll höga krav och låg kontroll. Tio år senare visade undersökningen att 34 procent inom skolan ansåg att de hade höga krav och låg kontroll (Leppänen et al., 2006).

De förändringar som skett i förskolan sedan 1990-talet har bland annat lett till att ansvaret blivit mer decentraliserat, det vill säga att ansvaret har fördelats. Rektorens arbetsuppgifter och ansvar har ökat vilket innebär att de har mindre tid för den pedagogiska ledningen. Det innebär också att det pedagogiska ansvaret förts över till personalen på förskolorna (Skolverket, 2008). Under år 1998 genomfördes en reform som var av stor betydelse för förskolorna. Förskolan överfördes till utbildningssystemet och med detta fick även förskolan sin första läroplan. Anledningen till denna reform var att förstärka förskolans uppdrag samt ge förskolans pedagogik ett ökat genomslag i skolan (Skolverket, 2008).

De senaste årens förändringar har således lett till förändringar för pedagogerna som arbetar i förskolorna i Sverige. Det finns ett tydligt samband mellan att utsättas för förändringar samt olika stressfaktorer i sitt arbete och sjukdomsbesvär (Arbetsmiljöverket & Statistiska centralbyrån, 2001). Att pedagogerna utsätts för dessa påfrestningar kan vara en bidragande faktor till att det skett fler sjukskrivningar samt att fler drabbats av psykisk ohälsa det senaste decenniet. Detta lyfts i en studie från Socialstyrelsen (2003) som visar att sjukskrivning för psykisk ohälsa ofta är kopplat till arbetet och detta gäller framförallt yrken med en daglig kontakt med andra människor. Att arbeta i förskolan innebär en daglig kontakt med kollegor, föräldrar, barn och därmed kan risken för psykisk ohälsa öka.

Arbetsmiljöverket och statistiska centralbyrån gjorde 2014 en undersökning som belyser hur människan upplever sin arbetsmiljö. I denna undersökning är det lärarna som sticker ut, de uttrycker att de har för hög arbetsbelastning samt att de har svårt för att koppla av när de kommer hem från arbetet. De upplever att deras arbetstid inte räcker till, drar ofta in på lunchen samt tar med arbetet hem för att hinna med (Läraryrket, 2014). År 2015 är arbetsbelastningen hos förskollärare fortfarande ett problem som kvarstår. Pedagogerna har mindre tid till det pedagogiska arbetet tillsammans med barnen bland annat på grund utav de administrativa uppgifterna (Läraryrket, 2015b).

Även sjukskrivningar på grund av stressrelaterade sjukdomar är ett kvarstående problem hos förskollärare. Statistik från försäkringskassan visar att sjukskrivningen av personal i förskolan har ökat med 46 procent under de senaste fyra åren. Det är ett uppmärksammat problem som måste tas på allvar (Läraryrket, 2015a). De främsta faktorerna som skapade stressen var stora barngrupper, brist på planeringstid, höga ljudnivåer samt frånvarande förskolechefer. Men det handlar även om samvetsstress, vilket innebär att det ställs höga ambitioner och krav på verksamheterna samtidigt som förutsättningarna för att nå dessa krav minskar (Koch, 2015).

Tidigare forskning visar att förskolan som arbetsplats har genomgått förändringar. Kraven har ökat på pedagogerna vilket har inneburit att de ofta upplever höga krav och press på sin arbetsplats. Detta kan i sin tur påverka barnens tillvaro på förskolan. För att förskolan ska bli en trygg och lärorik plats som lägger grunden för ett livslångt lärande för barnen krävs det att pedagogerna som arbetar i förskolan mår bra samt har tid och engagemang att lägga på det pedagogiska arbetet. Eftersom pedagogernas välmående kan påverka det pedagogiska uppdraget är det viktigt att undersöka deras upplevelser av deras arbetssituation. Stressade pedagoger i förskolor är även ett aktuellt och omdiskuterat ämne idag. Detta blev grunden till denna undersökning och anledningen till valet att undersöka hur pedagoger i förskolan upplever stress på deras arbetsplats.

1.1. Avgränsningar

Denna studie fokuserade på fyra olika faktorer som kan ha betydelse för hur pedagogerna upplever stress i förskolans verksamhet: barngruppens storlek, ljudnivåer, arbetsrelationer samt arbetsmiljön och organisation. Denna avgränsning har gjorts eftersom studien annars skulle bli för omfattande samt att tiden inte skulle räcka till.

1.2. Syfte och frågeställning

Syftet med studien var att undersöka pedagogers upplevelse av stress på förskolan.

Frågeställningen som detta arbete har utgått ifrån är:

- Hur upplever pedagogerna i förskolan stress på sin arbetsplats i relation till barngruppens storlek, ljudnivåer, arbetsrelationer samt arbetsmiljön och organisation?

2. Litteraturbakgrund

Detta stycke kommer att presentera en definition av begreppet stress, en förklaring på hur kroppen reagerar på stress samt vad som bidrar till stress. Därefter diskuteras olika faktorer som kan bidra till att pedagoger i förskolan känner sig stressade och dessa delades upp i rubrikerna: Förskolan som arbetsmiljö, Arbetsrelationer på förskolan, Ljudnivå på förskolan samt Barngruppens storlek.

2.1. Vad är stress?

En definition av stress är att det är kroppens reaktion på obalans mellan påfrestningar den utsätts för och de möjligheter kroppen har för att hantera dessa påfrestningar (Socialstyrelsen, 2003). Det förekommer såväl positiv stress som negativ. Att stressen blir positiv eller negativ beror på hur vi uppfattar utmaningar och påfrestningar (Woxberg, 2005). En kortvarig period av stress kan leda till förbättring hos människans prestationer. När stressen varar under en längre period och kroppen inte får möjlighet till återhämtning kan det kan leda till negativ stress och ohälsa (Hellberg, 2002).

2.2. Kroppens reaktion på stress

Kroppens reaktion på stress är en överlevnadsstrategi. När en människa utsätts för akut stress börjar kroppen att mobilisera en rad fysiologiska mekanismer för att skydda kroppen. Detta innebär att människan, inför ett hot, får högre blodtryck, puls och insöndring av stresshormoner i blodet (Lundberg & Wentz, 2004). Denna reaktion bidrar till extra energi och ökad koncentrationsförmåga där kroppens krafter koncentreras på att slå tillbaka mot ett hot. För att skydda hälsan är detta skydd nödvändigt, men enbart under en begränsad period. Efter denna period är det väsentligt att kroppen återgår till det normala för att återhämta sig (Lundberg & Wentz, 2004).

Hur kroppen reagerar på stress handlar inte enbart om hur mycket stress den utsätts för, reaktionen beror också på hur människan hanterar dessa påfrestningar och vilken typ av stress det handlar om (Lundberg & Wentz, 2004). Kroppens reaktioner på stress är individuell och kan utspela sig på olika sätt från individ till individ. Vid akuta stressyndrom kan personen uppleva starka och växlande känslöstämningar samt även påverka beteendet hos människan. Det finns en risk att kreativiteten minskar, människan tar förhastade beslut, får sämre förmåga att hantera situationer och lösa problem (Hellberg, 2002).

2.3. Vad bidrar till stress?

En bidragande faktor till stress är om det existerar obalans mellan upplevda krav och egen förmåga (Lundberg & Wentz, 2004). Det kan vara att arbetsdagen är slut men att känslan av att alla arbetsuppgifter inte är avklarade. Arbetsuppgifter idag regleras inte av klocktid utan det krävs eget ansvar samt en tydlig organisation på arbetsplatsen. Finns det ingen organisation på arbetsplatsen finns det en risk att människorna inte stänger av jobbet mentalt när de har slutat, vilket leder till att jobbet följer med hem (Aronsson, Astvik & Gustafsson, 2010). Dessa höga krav samt små möjligheter att påverka arbetssituationen bidrar till stress (Lundberg & Wentz, 2004).

Forskning om stress bekräftar att bristande återhämtning spelar en stor roll i förklaringen av stressrelaterad hälsa. Får inte kroppen möjlighet att vila och återhämta sig bidrar det till en förslitning av de kroppsliga resurserna och därmed ökar risken för ohälsa (Aronsson, Astvik & Gustafsson, 2010).

2.4. Förskolan som arbetsmiljö

Hur arbetsförhållanden ser ut på arbetsplatsen är av stor betydelse för de anställdas hälsa och välbefinnande. Det är vetenskapligt styrkt att det finns ett samband mellan arbetsrelaterad stress och de anställdas psykiska ohälsa (Socialstyrelsen, 2003). Det kan handla om att personalen gör sitt yttersta för att räcka till i verksamheten men trots dessa ansträngningar känner de sig otillräckliga (Levi, 2005).

Pedagogernas arbete i förskolan har förändrats genom tiderna. Idag behöver pedagogerna även utföra administrativa uppgifter utöver sitt arbete tillsammans med barngruppen. Ekström (2007) har skrivit en avhandling där han undersöker hur arbetslag i förskolan arbetar samt hur förskolans verksamhet påverkar pedagogernas förutsättningar. I hans resultat förklarade pedagogerna att de upplevde en frustration över att de administrativa uppgifterna lagts över på deras axlar. De påpekade att dessa uppgifter tog upp tid som de skulle spenderat tillsammans med barnen i förskoleverksamheten. Pedagogerna upplevde även att det redan hade mycket att göra då barngrupperna blivit större samt att de inte fått någon extra tid eller personal till att utföra de administrativa uppgifterna (Ekström, 2007). Detta resultat fann även Greiff (2006) i sin studie där han undersöker villkor i arbete med människor. Studien visar att nästan 40 procent av förskollärarna upplevde att de har för stor del annat arbete och inte tillräckligt med kontakt med barnen. Detta svar kan relateras till att 56,2 procent av förskollärarna upplevde att deras tid för varje barn var alltför begränsad. En koppling Greiff gör är att detta kan bero på att förskollärare uppskattar arbetet med barnen och därför upplever de att tiden för varje barn är för kort (Greiff, 2006).

Sheridan, Pramling Samuelsson & Johansson (2009) har gjort en studie som belyser variationer av lärandemiljöer i förskolan relaterat till barns lärande. Denna studie visar att personalen upplevde ett missnöje på deras arbetsplats liknande det pedagogerna ansåg i Ekströms avhandling och Greiffs studie. Pedagogerna upplevde att de inte hade möjlighet att påverka deras arbetsuppgifter, barngruppernas storlek samt antalet personal till barngrupperna. Dessa faktorer resulterade i en stressig arbetsmiljö för pedagogerna (Sheridan, Pramling Samuelsson & Johansson, 2009).

Lidholt (1999) undersöker pedagogers reaktioner på de förändringar som pågår i förskolan. Studien visar att lägre personaltäthet och brist på vikarier är faktorer som ökar trycket och skapar stress bland de anställda i förskolan när de bland annat tvingas

utföra administrativa arbetsuppgifter med ett lägre personalantal (Lidholt, 1999). Detta visar även Ekströms (2007) resultat. Pedagogerna försökte utföra de administrativa uppgifterna när det befann sig ett mindre antal barn på förskolan. Men en del av uppgifterna, som exempelvis att ringa in vikarier då ordinarie personal är sjuk, kan inte vänta. Det blev en stressad arbetssituation för pedagogerna att behöva ringa dessa telefonsamtal samtidigt som de ska vara i barngruppen. Pedagogerna berättade också att de ofta försökte täcka upp för varandra när någon var sjuk då de har krav på sig att de helst ska undvika att ta in någon vikarie (Ekström, 2007).

Lidholt (1999) skriver även att pedagogerna upplevde stress när det inte fanns tid till pedagogisk planering och pedagogisk dokumentation bland annat på grund av lägre personalantal. Detta resultat fann även Ekström (2007) i sin studie. Med ett lägre personalantal på förskolan samt krav på sig om att inte ta in vikarier tvingades pedagogerna att disponera om upplägget för dagen när liknande situationer uppstod. Konsekvenserna av detta blev att aktiviteter uteblev samt att pedagogisk planering och dokumentation försvårades då personalstyrkan var reducerad. Det som prioriterades i förstahand var att vara i barngruppen. Dock tvingades pedagogerna ibland att planera och dokumentera samtidigt som de ansvarade för barngruppen (Ekström, 2007).

2.5. Arbetsrelationer på förskolan

De administrativa förändringarna har gjort att pedagogerna fått ett större inflytande över sitt arbete genom att de själva fått ringa in vikarier samt schemalägga sina arbetstider, dock har det även lett till att det nu finns ett ökat avstånd mellan närmsta ledning och förskolan. Tidigare fanns en förskolechef på varje förskola dit pedagogerna kunde vända sig, nu ansvarar förskolechefen för flera olika förskolor vilket har gjort att avståndet blivit större mellan chefen och de anställda (Ekström, 2007). Resultatet i Ekströms (2007) avhandling visar att pedagogerna kände brist i relationen till den närmsta ledningen och upplevde att de fick klara av svåra arbetssituationer själva på förskolan. Vikten av goda relationer på sin arbetsplats till kollegor och chefer är något som även Sheridan, Pramling Samuelsson & Johansson (2009) har kommit fram till i sin studie. Resultatet visar att pedagogerna var nöjda med relationerna till varandra på arbetsplatsen samt till sin chef. En del pedagoger visade dock missnöje i deras relation till deras chef och önskade en daglig kontakt med deras chef, vilket de inte hade.

Arbetsrelationer till sina kollegor och sin chef är en viktig faktor för människans välmående på sin arbetsplats. Detta eftersom mycket människoarbete, som exempelvis inom förskolläraryrket, utförs tillsammans i ett arbetslag (Leppänen, 2006). Men det handlar inte enbart om de arbetsrelaterade relationerna, det kan även innefatta sociala relationer och vänskapsband. Människan behöver uppmuntran och stöd i sitt arbete, om detta inte finns kan stress uppstå (Levi, 2005).

2.6. Ljudnivå på förskolan

Arbetslivsinstitutet i Umeå har gjort en undersökning om förskolan som arbetsplats och att det är en bullrig arbetsmiljö med höga ljudnivåer. Undersökningen behandlar olika miljöfaktorer som påverkar förskolepersonalens dagliga arbete. Resultatet i denna undersökning visar att de höga ljudnivåerna var ett stort problem bland pedagogerna i förskolorna samt att det påverkade deras arbete och hälsa. Personalen upplevde trötthet, stress samt försämrade hörsel (Söderberg, Landström & Kjellberg, 2001). När människans hälsa utsätts för stress under arbetet är det viktigt att kroppen får en chans att återhämta sig. I undersökningen kunde det utläsas ett tydligt samband mellan stress, trött personal och höga ljudnivåer. Undersökningen visar också att påfrestningarna under arbetstid var i så hög grad att den fritid pedagogerna hade när de lämnade sin arbetsplats inte räcker till för att kroppen ska hinna återhämta sig (Söderberg, Landström & Kjellberg, 2001).

Detta resultat fann även Sjödin (2012) som gjort en studie om bullermätning i förskolan samt hälsoeffekterna av höga bullernivåer. Studien visar att daglig påverkan och ansträngning av höga ljudnivåer och trötthet ökar risken för långsiktiga problem med hälsan hos pedagogerna. Studien visar också att det var barnens röster från deras aktiviteter som var det ljud som pedagogerna ansåg vara mest påfrestande (Sjödin, 2012). Barns lek är något som Tullgren (2004) undersökt i sin avhandling. Avhandlingen studerar och redogör för innehållet i barns lek samt vad som händer i leken när pedagogerna i förskolan deltar. Resultatet visar att pedagogerna reglerar en del av barns lekar som ofta förknippas med dramatiska och otäcka händelser. Dessa lekar är också ofta högljudda och rörliga. Pedagogerna uppmuntrar barnen till lugnare lekar som exempelvis lek med dockor eller lego bland annat för att dämpa leken och ta bort fokus från de våldsamma lekarna (Tullgren, 2004). Tullgrens resultat kan jämföras med det Sjödin kom fram till i sin studie. Att det framförallt är de högljudda och rörliga

lekarna som pedagogerna ofta reglerar kan kanske förklaras och relateras till att det är detta ljud som är mest påfrestande för pedagogernas arbetsmiljö i förskolan.

Landström et al. (2003) har i sin studie också kommit fram till att de höga ljudnivåerna och den bullriga miljön i förskolan skapar svårigheter i arbetet för pedagogerna. Att samtala och kommunicera med varandra, att svara i telefon och deras förmåga till koncentration är exempel på faktorer som påverkar arbetet. Pedagogernas möjlighet till att gå undan från och minska den bullriga miljön är begränsad och beroende av om de har tillgång till fler lokaler.

2.7. Barngruppens storlek

Arbetslivsinstitutet har gjort ytterligare en undersökning som handlar om effekterna av barngruppernas storlek samt pedagogernas upplevelser kring detta i förskolorna. Undersökningen visar att barngruppens storlek har betydelse för ljudnivåerna i förskolan. Genom att undvika stora barngrupper kan den bullriga miljön och de höga ljudnivåerna minskas. Detta ställer dock krav på att det finns tillräckligt med personal och lokaler för att förändra barngruppernas storlek (Landström et al., 2003). Betydelsen av barngruppernas storlek är även något som Sjödín (2012) kommit fram till. Ljudnivåerna i förskolan påverkas av antalet barn på de olika avdelningarna i förskolan. Studien visar också att pedagoger som arbetar i större barngrupper löper större risk att utsättas för stress och trötthet.

Stora barngrupper bidrar inte bara till höga ljudnivåer i förskolorna. Det bidrar även till att pedagogerna upplever att de är stressade och inte räcker till. Detta styrker Pramling Samuelsson, Williams & Sheridan (2015) i sin studie om stora barngrupper relaterat till läroplanens intentioner. Studien visar bland annat att pedagogerna hade svårt att hinna med och se alla barn i barngruppen. Studien visar också att pedagogerna hade svårt att hinna med det planerade innehållet i verksamheten när samtliga barn är i förskolan eller om någon pedagog är sjuk. Hur barngruppen ser ut har stor betydelse för hur och vad pedagogerna arbetar med tillsammans med barnen. Pedagogerna kände bland annat sig tvingade att välja bort en del av målen i förskolans läroplan för att de ansåg att det var för många barn i barngruppen. De mål som väljs bort är bland annat det som innefattar experiment, utflykter och läsning. Detta bidrar även till att

förskollärarna känner att de inte är tillräckliga i sin profession (Pramling Samuelsson, Williams & Sheridan, 2015).

3. Metod

Under metodavsnittet beskrivs hur undersökningen har genomförts, vilka metodologiska överväganden som har gjorts samt de forskningsetiska övervägandena.

3.1. Metod för datainsamling

Efter att syftet och frågeställningen bestämts påbörjades en sökning på andra vetenskapliga texter som behandlat samma ämne. Detta för att ta del av hur andra gjort sina undersökningar och få inspiration till denna studie. För att undersöka frågeställningen om hur pedagoger i förskolan upplever stress på deras arbetsplats måste pedagogerna själva få svara på frågor om sina upplevelser. Därför kom denna undersökning att bli en kvantitativ undersökning baserad på en enkät. Anledningen till detta val var att en enkätundersökning kan göras på ett stort urval i relation till tiden samt göras inom ett stort geografiskt område (Ejlertsson, 2014). Enkäten utformades som en webbaserad enkät för att på ett snabbt sätt nå ut till pedagogerna.

3.2. Metodologiska överväganden

Denna studie är kvantitativ och därför valdes en kvalitativ metod baserat på intervjuer och observationer bort. Enkät som metod når fler människor än intervjuer och detta bidrar till mer kraft i resultatet (Stukát, 2011). Observation som metod bygger på ögats direkta syn av händelser (Kylén, 2004) och syftet i denna studie är att undersöka pedagogers upplevelser av stress i förskolan, inte hur de gör i praktiken. Därför valdes även observationer som metod bort.

En fördel vid användning av enkäter är att undersökningens svar baseras på det som respondenterna svarat och inte på forskarnas tolkningar (Denscombe 2009). Ytterligare en fördel är att fler respondenter kan delta eftersom det är ett mer tidseffektivt sätt att ställa frågor på samt att samtliga respondenter får besvara samma frågor (Kylén, 2004).

Enkät som metod är också tidseffektivt då det inte krävs något personligt möte med respondenterna (Ejlertsson, 2014). Eftersom det inte krävs någon personlig kontakt mellan forskarna och respondenterna får de vara anonyma vilket kan kännas som en

trygghet för många (Denscombe, 2009). Men eftersom det inte sker ett personligt möte finns det ingen möjlighet för respondenterna att ställa kompletterande frågor, vilket gör att det finns en risk att frågorna i enkäten missuppfattas eller tolkas på olika sätt. Det finns även en risk att svarsalternativen inte passar respondenterna (Ejlertsson, 2014).

Fördelen vid användning utav webbaserade enkäter är respondenterna enkelt kan besvara frågorna genom att välja bland de fördefinierade svar som finns i enkäten. Enkäten skickas även tillbaka till forskarna smidigt med ett enkelt knapptryck. Nackdelen med att välja att ha enkäten via internet är att det krävs en del tekniska kunskaper både hos forskarna vid skapandet av enkäten och hos respondenterna samt att respondenterna använder internet (Denscombe 2009).

3.3. Genomförande

Under genomförande kommer urvalet att presenteras samt hur utformningen av enkäterna gick till. Därefter beskrivs tillvägagångssättet efter enkäten skapats. Avslutningsvis beskrivs hur insamlade data analyserades och bearbetades.

3.3.1. Urval

Respondenterna i denna undersökning är pedagoger som arbetar på förskolor. För att få en stor spridning på enkäten lades den ut på Facebook i grupperna "Förskolan.se" samt "Pedagogiska tips och trix för förskollärare =)". Enkäten lades ut den 17 september 2015 och då fanns det 13 516 medlemmar i den första gruppen och i den andra gruppen fanns det 22 242 medlemmar. Dessa grupper är slutna grupper vilket innebär att en ansökan måste skickas för att bli medlem. När ansökan skickats behöver en annan medlem godkänna den för att få tillgång till gruppen. Enkäten stängdes den 24 september och då kom urvalet att bestå av 824 personer.

3.3.2. Utformning av enkätfrågor

Utformningen av enkätfrågorna (för enkätfrågor se bilaga 2) började med att vi tog del av tidigare enkätstudier och sammanställde frågor från dem som var intressanta för vår studie samt utformade en del frågor själva. Frågorna i enkäten består därmed dels av våra egna frågor samt frågor ifrån tidigare enkätundersökningar. Anledningen till att en del av frågorna tagits från andra studier är att det är frågor som behandlar ämnet i denna studie samt för att de testats i tidigare undersökningar. De egenformulerade frågorna har

nummer 1, 2, 6, 7, 11, 13, 14, 21 och 22. Frågorna 15-18 kommer från en arbetslivsrapport som undersöker ljudmiljön i förskolorna samt hur detta påverkar personalen (Söderberg, Landström & Kjellberg, 2001). Frågorna 5, 10 och 12 kommer från en folkhälsoenkät som skickades ut för att undersöka människors hälsoförhållande i Skåne (Rosvall, 2009). Frågorna med nummer 4, 8, 9, 19 och 20 kommer från ett examensarbete inom utbildningsvetenskap där studenterna undersökte hur förskollärare trivs på sin arbetsplats genom en enkätstudie (Tornow, 2013). Fråga nummer 3 kommer från ett examensarbete inom psykologi där studenterna genom en enkätstudie undersökt stress i förskola och skola bland förskollärare och grundskollärare (Everskog & Persson, 2006). Alla frågorna i enkäten var obligatoriska och respondenterna var därför tvungna att svara på alla frågorna.

Sedan påbörjades utformningen av bakgrundsfrågorna. Bakgrundsfrågor är de frågor som inleder en enkät (Stukát, 2011). Detta för att lätta och okomplicerade frågor bör ställas först och sedan gradvis övergå till mer komplicerade frågor, då är det större chans att respondenterna fullföljer enkäten (Denscombe, 2009). Därför påbörjades enkätutformningen med att formulera bakgrundsfrågor. Bakgrundsfrågorna kom att behandla: kön, yrkestitel, ålder, antal arbetade år i förskolan samt antal barn i barngruppen. Dessa frågor ställdes för att sedan kunna undersöka om det är någon av dessa faktorer som påverkar svaren i resultatet.

Nästa steg vid utformningen av enkätfrågorna var de resterande frågorna. Dessa kom att delas upp i fyra delar som behandlar olika områden av pedagogernas arbetssituation i förskolans verksamhet. Dessa områden innefattar organisation av tid och arbetsuppgifter, arbetsrelationer, ljudnivån och allmänt mående gällande arbetssituationen. När frågorna färdigställts inom de fyra områdena påbörjades utformningen av svarsalternativen. Enkäten utformades som en strukturerad enkät, vilket innebär att enkätens frågor hade fastställda svarsalternativ (Stukát, 2011). Det gavs fyra svarsalternativ i enkäten. Detta för att få respondenterna att ta ställning till de olika frågorna i arbetet och utesluta risken för neutrala svar.

3.3.3. Procedur

Efter utformningen av enkätfrågorna skapades ett formulär i Google Drive. I detta formulär fanns informationsbrevet (för informationsbrev se bilaga 1) samt enkätfrågorna. Till enkäten konstruerades ett informationsbrev till respondenterna.

Detta brev gav information om vilka vi var, syftet med studien, vilken trygghet de som besvarade enkäten hade samt var de kommer att kunna ta del av den färdiga studien.

Innan den egentliga undersökningen testades enkäten i en pilotstudie för att minimera risken att frågorna tolkas eller förstås på olika sätt samt att det finns svarsalternativ som passar alla respondenter (Ejlertsson, 2014). Efter att ha skapat den webbaserade enkäten gjordes därför en pilotstudie. Enkäten skickades först ut till 5 personer i vår närhet som fick besvara enkäten samt ge konstruktiv kritik. Vi fick respons som bland annat handlade om hur det kändes att besvara enkäten och om den var för lång eller kort. Det handlar även om att en del frågor var för personliga för att besvara samt att en del av frågeformuleringarna kunde förstås på olika sätt. Efter att ha studerat denna respons gjordes därför justeringar som bestod av omformuleringar av frågorna samt att en del frågor togs bort helt då de ansågs vara för personliga att besvara för respondenterna. Efter dessa justeringar gjorts fick ytterligare 5 personer besvara enkäten för att se om det fanns ytterligare något som behövde justeras. Dessa personer arbetade i förskolans verksamhet. Den responsen vi fick denna gång gav oss klartecken på att inga fler justeringar behövde göras. De tillfrågade ansåg inte att där fanns något som var otydligt eller kändes för personligt att besvara.

När enkäten sedan var färdigställd lades den ut i ett inlägg på Facebook i grupperna "Förskolan.se" samt "Pedagogiska tips och trix för förskollärare =)". I inlägget skrev vi att vi var två förskollärarstudenter från Högskolan Kristianstad som hade uppskattat om de besvarade vår enkät som handlade om pedagogers upplevelser av stress på förskolan. I inlägget bifogades även en länk till enkäten.

3.3.4. Metod för bearbetning och analys

När svaren på enkäten var insamlade och den stängts ner påbörjades bearbetningen av datamaterialet. Programmen som användes för detta var Google Drive, Excel, SPSS och Word. I Google Drive skapades ett kalkylark där resultaten från enkäten presenterades. Detta ark laddades sedan ner i Excel och blev undersökningens råmaterial. När det gällde frågan om yrkestitel så fanns det möjlighet för respondenterna att fylla i själva. På grund av detta påbörjades en kategorisering av respondenternas svar och grupperna som skapades var: förskollärare, barnskötare, förskolechef, annan pedagogisk utbildning samt övrigt. Efter kategoriseringen av den första frågan lades alla svar in i programmet

SPSS för att analysera materialet och skapa korstabeller för att jämföra de olika frågorna mot varandra och se om det fanns samband mellan svaren.

Vi valde även att göra chi-två-test. Chi-två-test är ett test som säkerhetsställer om det finns statistiskt säkerställda samband mellan frågorna som ställs mot varandra. I de flesta fall sätts en signifikansnivån på 0,05 procent i chi-två-test (Ejlertsson, 2014) och därför valde vi att göra detta. Visar resultatet i chi-två-testet under 0,05% finns det ett statistiskt säkerställt samband. Eftersom studiens syfte var att ta reda på pedagogers upplevelse av stress på sitt arbete var det frågan "Jag känner mig stressad på arbetet" som blev utgångspunkten när korstabeller skapades. De resterande frågorna i enkäten ställdes mot denna fråga för att se om det fanns något samband. Andra frågor ställdes också mot varandra om de var relevanta för syftet. När korstabellerna hade skapats sparades de ner som ett Word-dokument. Därefter kopierades tabellerna över till Excel där nya tabeller skapades för att få svarsalternativen i rätt ordning. Sedan påbörjades analysen av vårt resultat genom att studera svaren som kommit in och jämföra dem mot varandra. Vissa tabeller redovisas endast skriftligt i resultatet eftersom de inte ansågs vara tillräckligt relevanta för studiens syfte att studeras djupare (för tabeller se bilaga 3).

3.4. Forskningsetiska överväganden

I denna studie har vi studerat och följt Vetenskapsrådets forskningsetiska principer. Det handlar huvudsakligen om fyra stycken principer: informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet samt nyttjandekravet (Vetenskapsrådet, 2002).

Informationskravet innebär att forskaren ska informera de berörda kring forskningens syfte. Vid utskicket av enkäterna i denna studie skickades ett informationsbrev med till respondenterna där de kunde läsa om vilka vi är, syftet med studien, hur deras svar kommer att användas och bearbetas samt var de kan ta del av studien när den är färdig. Samtyckeskravet innebär att personerna själva har rätt att bestämma över sin medverkan i forskningen. Respondenterna i vår studie valde själva om de ville besvara enkäten och deras medverkan var helt frivillig.

Konfidentialitetskravet innebär att uppgifter kring de berörda i forskningen ska ges största möjliga konfidentialitet och personuppgifter ska förvaras så att obehöriga ej kan ta del av dem. Informationen som vi fick in från enkäterna kommer endast att studeras av oss, handledaren samt examinatorn och de som besvarade enkäten är anonyma. Det

sista kravet är nyttjandekravet som innebär att uppgifter som är insamlade kring enskilda personer endast får användas till forskningen. Svaren vi fick in från respondenterna kommer endast att användas i syfte att besvara frågeställningen för studien. Efter studiens slut kommer all insamlad data att raderas.

4. Resultat och analys

Under denna rubrik kommer vårt resultat att presenteras under rubrikerna: Bakgrundsfrågor, Barngrupp och personalantal, Arbetstid i förskolan, Arbetsrelationer på förskolan, Ljudnivån på förskolan samt Upplevd arbetsituation.

4.1. Bakgrundsfrågor

Resultatet i denna studie bestod av 824 svar där 99,5% av respondenterna är kvinnor och 0,5% är män. Gällande frågan om yrkestitel visar svaren att 80% av respondenterna är förskollärare, 15% är barnskötare och resterande 5% är på annat sätt verksamma inom förskolans pedagogiska verksamhet.

Chi-två-testet visar att det inte finns ett statistiskt säkerställt samband ($p=0,254$) mellan åldern på pedagogerna i förskoleverksamheten och de som svarat att de känner sig stressade på arbetet. Resultatet visar att åldern på pedagogerna inte är faktor som avgör pedagogernas upplevelser av att de känner sig stressade på arbetet (Tabell 1).

Tabell 1. Pedagogernas upplevelse av om de känner sig stressade på arbetet jämfört med deras ålder.

		Hur gammal är du?					Total
		0-29	30-39	40-49	50-59	60-	
Jag känner mig stressad på arbetet.	Mycket ofta eller alltid	74	73	73	32	7	259
	Ganska ofta	100	118	120	63	12	413
	Ganska sällan	42	28	28	25	1	124
	Mycket sällan eller aldrig	8	9	5	4	2	28
Total		224	228	226	124	22	824

Resultatet visar även att det inte finns ett statistiskt säkerställt samband ($p=0,206$) mellan antal barn i barngruppen och de som svarat att de känner sig stressade på arbetet. Antal barn i barngruppen är inte en faktor som påverkar pedagogernas upplevelser av att de känner sig stressade på arbetet (Tabell 2).

Tabell 2. *Pedagogernas upplevelser av om de känner sig stressade på sitt arbete jämfört med antal barn i barngrupperna.*

		Hur många barn går i barngruppen?					
		0-10	11-15	16-20	21-25	26-30	Total
Jag känner mig stressad på arbetet.	Mycket ofta eller alltid	4	48	112	71	24	259
	Ganska ofta	8	84	190	102	29	413
	Ganska sällan	5	38	46	29	6	124
	Mycket sällan eller aldrig	1	4	15	7	1	28
	Total	18	174	363	209	60	824

Resultatet visar att det inte finns ett statistiskt säkerställt samband ($p=0,206$) mellan antal arbetade år på förskolan och de som svarat att de känner sig stressade på arbetet. Hur länge pedagogerna arbetet i förskolan visade sig inte heller vara en faktor som var avgörande för hur stressade pedagogerna känner sig på arbetet (Tabell 3).

Tabell 3. *Pedagogernas upplevelser av om de känner sig stressade på arbetet jämfört med antal arbetade år i förskolan.*

		Antal år arbetade på förskola.							
		0-2	3-5	6-10	11-20	21-30	31-40	41-	Total
Jag känner mig stressad på arbetet.	Mycket ofta eller alltid	53	46	42	58	46	13	1	259
	Ganska ofta	76	71	63	92	78	33	0	413
	Ganska sällan	22	28	20	20	24	10	0	124
	Mycket sällan eller aldrig	4	4	6	6	5	3	0	28
	Total	155	149	131	176	153	59	1	824

4.2. Barngrupp och personalantal

Gällande barngruppens storlek uppger 84% ($n=694$) att barngrupperna är för stora. Av dessa uppger 87% (604) att de ofta eller mycket ofta är stressade. Merparten av de pedagoger som upplever att barngrupperna är för stora känner även sig stressade på sitt arbete (Tabell 4). Chi-två-testet visar att det finns ett statistiskt säkerställt samband ($p=0,001$) mellan hur stressade pedagogerna känner sig på arbetet och pedagogernas upplevelser av att barngruppen är för stor.

Tabell 4. *Pedagogernas upplevelser av om de känner sig stressade på sitt arbete jämfört med om barngruppen är för stor.*

		Jag upplever att barngruppen är för stor.				
		Håller inte alls med	Håller inte med	Håller med	Håller med fullständigt	Total
Jag känner mig stressad på arbetet.	Mycket ofta eller alltid	4	12	67	176	259
	Ganska ofta	8	44	169	192	413
	Ganska sällan	7	40	49	28	124
	Mycket sällan eller aldrig	2	13	13	0	28
	Total	21	109	298	396	824

Totalt uppger 82% (n=673) att personalantalet inte är tillräckligt för att räkna till i verksamheten. Av dessa uppger 88% (594) att de ofta eller mycket ofta är stressade. De pedagoger som upplever att personalantalet inte är tillräckligt är också till stor del de pedagoger som är stressade. Endast 34 av respondenterna håller fullständigt med om att personalantalet är tillräckligt för att räkna till i verksamheten (Tabell 5). Det finns ett statistiskt säkerställt samband ($p = 0,001$) mellan hur stressade pedagogerna känner sig på arbetet och att personalantalet inte upplevs som tillräckligt för att räkna till i verksamheten.

Tabell 5. *Pedagogernas upplevelser av om de känner sig stressade på sitt arbete jämfört med om pedagogerna upplever att personalantalet är tillräckligt för att räkna till i verksamheten.*

		Personalantalet är tillräckligt för att räkna till i verksamheten.				
		Håller inte alls med	Håller inte med	Håller med	Håller med fullständigt	Total
Jag känner mig stressad på arbetet.	Mycket ofta eller alltid	157	87	8	7	259
	Ganska ofta	141	209	48	15	413
	Ganska sällan	15	55	47	7	124
	Mycket sällan eller aldrig	2	7	14	5	28
	Total	315	358	117	34	824

Det finns ett statistiskt säkerställt samband ($p = 0,001$) mellan pedagogernas upplevelse av att barngruppen är för stor och att personalantalet är tillräckligt för att räkna till i verksamheten. Av respondenterna uppger 82% (n=673) att personalantalet inte är tillräckligt för att räkna till i verksamheten och av dessa svarar 92% (617) att de även upplever att barngruppen är för stor (Tabell 6).

Tabell 6. *Pedagogernas upplevelser av om barngruppen är för stor jämfört med om personantalet är tillräckligt för att räkna till i verksamheten.*

		Personalantalet är tillräckligt för att räkna till i verksamheten.				
		Håller inte alls med	Håller inte med	Håller med	Håller med fullständigt	Total
Jag upplever att barngruppen är för stor.	Håller inte alls med	1	2	9	9	21
	Håller inte med	18	35	47	9	109
	Håller med	67	175	51	5	298
	Håller med fullständigt	229	146	10	11	396
	Total	315	358	117	34	824

4.3. Arbetstid i förskolan

Totalt svarar 81% (n=664) att arbetstiden inte är tillräcklig för att utföra arbetsuppgifterna. Merparten av dessa respondenter 87% (580) uppger att de ofta eller mycket ofta är stressade. Endast 23 av 824 respondenter håller med fullständigt om att arbetstiden är tillräcklig för att utföra arbetsuppgifterna (Tabell 7). Det finns ett statistiskt säkerställt samband ($p=0,001$) mellan hur stressade pedagogerna känner sig på arbetet och om arbetstiden är tillräcklig för att utföra arbetsuppgifterna.

Tabell 7. *Pedagogernas upplevelser av om de känner sig stressade på arbetet jämfört med om pedagogernas arbetstid är tillräcklig för att utföra deras arbetsuppgifter.*

		Min arbetstid är tillräcklig för att utföra arbetsuppgifterna.				
		Håller inte alls med	Håller inte med	Håller med	Håller med fullständigt	Total
Jag känner mig stressad på arbetet.	Mycket ofta eller alltid	153	86	15	5	259
	Ganska ofta	140	201	65	7	413
	Ganska sällan	21	58	40	5	124
	Mycket sällan eller aldrig	3	2	17	6	28
	Total	317	347	137	23	824

Det finns ett statistiskt säkerställt samband ($p=0,001$) mellan hur stressade pedagogerna känner sig på arbetet och att de ofta arbetar på raster. Av respondenterna uppger 53% (n=436) att de håller med om att de ofta arbetar på raster. Ur denna grupp svarar 89% (390) att de även känner sig stressade på arbetet. Resultatet visar att merparten av de pedagoger som ofta arbetar på rasterna också känner sig stressade på arbetet (Tabell 8).

Tabell 8. *Pedagogernas upplevelser av om de känner sig stressade på sitt arbete jämfört med om pedagogerna ofta arbetar på raster.*

		Jag arbetar ofta på raster.				
		Håller inte alls med	Håller inte med	Håller med	Håller med fullständigt	Total
Jag känner mig stressad på arbetet.	Mycket ofta eller alltid	19	62	121	57	259
	Ganska ofta	70	131	170	42	413
	Ganska sällan	44	37	38	5	124
	Mycket sällan eller aldrig	21	4	3	0	28
	Total	154	234	332	104	824

Tabellen visar att 61% (n=505) av respondenterna ofta tar med sig arbetsuppgifterna hem. Merparten av dessa 88% (446) uppger att de ofta eller mycket ofta är stressade (Tabell 9). De flesta av de pedagoger som besvarat att de känner sig stressade på arbetet svarade också att de ofta tar med sig arbetet hem. Det finns ett statistiskt säkerställt samband ($p=0,001$) mellan hur stressade pedagogerna känner sig på arbetet och de som ofta tar med sig arbetsuppgifterna hem.

Tabell 9. *Pedagogernas upplevelser av om de känner sig stressade på sitt arbete jämfört med om de ofta tar med arbetsuppgifterna hem.*

		Jag tar ofta med mig arbetsuppgifterna hem.				
		Håller inte alls med	Håller inte med	Håller med	Håller med fullständigt	Total
Jag känner mig stressad på arbetet.	Mycket ofta eller alltid	17	40	136	66	259
	Ganska ofta	50	119	194	50	413
	Ganska sällan	22	50	44	8	124
	Mycket sällan eller aldrig	11	10	7	0	28
	Total	100	219	381	124	824

Mellan frågorna om hur stressade pedagogerna känner sig på arbetet och att arbetsuppgifter är för svåra visar chi-två-testet att det finns ett statistiskt säkerställt samband ($p=0,001$). Tabellen visar att 19% (n=157) av respondenterna håller med om att deras arbetsuppgifter är för svåra och av dessa var 95% (149) stressade på arbetet. Detta medan 81% (n=667) av respondenterna inte tycker att arbetsuppgifterna är för svåra, trots detta uppger 78% (523) att de är stressade (Tabell 10). Resultatet visar att merparten av både de pedagoger som upplever att arbetsuppgifterna är för svåra samt de som ej upplever att de är för svåra svarade att de känner sig stressade på sitt arbete.

Tabell 10. *Pedagogernas upplevelser av om de känner sig stressade på sitt arbete jämfört med om pedagogerna anser att deras arbetsuppgifter är för svåra.*

		Mina arbetsuppgifter är för svåra för mig.				
		Håller inte alls med	Håller inte med	Håller med	Håller med fullständigt	Total
Jag känner mig stressad på arbetet.	Mycket ofta eller alltid	66	109	70	14	259
	Ganska ofta	110	238	64	1	413
	Ganska sällan	48	68	8	0	124
	Mycket sällan eller aldrig	20	8	0	0	28
	Total	244	423	142	15	824

Totalt svarar 84% (n=694) att de inte håller med om att de har tillräckligt med tid för pedagogisk planering. Av dessa är 86% (596) stressade ofta eller mycket ofta. Tabellen visar även att det endast är 54 personer som inte upplever stress på sitt arbete och upplever att de har tillräckligt med tid för pedagogisk planering (Tabell 11). Chi-två-testet visar att det finns ett statistiskt säkerställt samband ($p = 0,001$) mellan hur stressade pedagogerna känner sig på arbetet och om pedagogerna upplever om de har tillräckligt med tid för pedagogisk planering.

Tabell 11. *Pedagogernas upplevelser av om de känner sig stressade på sitt arbete jämfört med om de upplever att de har tillräckligt med tid för pedagogisk planering.*

		Jag har tillräckligt med tid för pedagogisk planering.				
		Håller inte alls med	Håller inte med	Håller med	Håller med fullständigt	Total
Jag känner mig stressad på arbetet.	Mycket ofta eller alltid	171	59	23	6	259
	Ganska ofta	202	164	41	6	413
	Ganska sällan	34	56	32	2	124
	Mycket sällan eller aldrig	3	5	18	2	28
	Total	410	284	114	16	824

Totalt anser 87% (n=716) av respondenter att de inte har tillräckligt med tid för pedagogisk dokumentation. Av dessa uppger 85% (606) att de ofta eller mycket ofta är stressade. Tabellen visar även att endast 42 personer anser att de har tillräckligt med tid för pedagogisk dokumentation samt inte upplever stress på sitt arbete (Tabell 12). Det finns ett statistiskt säkerställt samband ($p = 0,001$) mellan frågorna.

Tabell 12. *Pedagogernas upplevelser av om de känner sig stressade på sitt arbete jämfört med om de upplever att de har tillräckligt med tid för pedagogisk dokumentation.*

		Jag har tillräckligt med tid för pedagogisk dokumentation.				
		Håller inte alls med	Håller inte med	Håller med	Håller med fullständigt	Total
Jag känner mig stressad på arbetet.	Mycket ofta eller alltid	174	61	20	4	259
	Ganska ofta	215	156	36	6	413
	Ganska sällan	36	62	26	0	124
	Mycket sällan eller aldrig	3	9	15	1	28
Total		428	288	97	11	824

Gällande denna tabell finns det ett statistiskt säkerställt samband ($p = 0,001$) mellan hur stressade pedagogerna känner sig på arbetet och att pedagogerna ofta avbryts i deras arbetsuppgifter innan de är färdiga och måste senare ta itu med dem. Merparten av respondenterna, 91% ($n=750$), svarar att de ofta avbryts i sina arbetsuppgifter innan de är färdiga med dem. Av dessa uppger 86% (643) att de ofta eller mycket ofta är stressade (Tabell 13). Resultatet visar också att endast 45 respondenter upplever att de inte är stressade på sitt arbete och inte avbryts i sina arbetsuppgifter.

Tabell 13. *Pedagogernas upplevelser av om de känner sig stressade på sitt arbete jämfört med om pedagogerna ofta avbryts i sina arbetsuppgifter och tvingas att ta itu med dem senare.*

		Jag avbryts ofta i mina arbetsuppgifter innan de är färdiga och måste senare ta itu med dem.				
		Håller inte alls med	Håller inte med	Håller med	Håller med fullständigt	Total
Jag känner mig stressad på arbetet.	Mycket ofta eller alltid	0	1	74	184	259
	Ganska ofta	2	26	222	163	413
	Ganska sällan	1	30	71	22	124
	Mycket sällan eller aldrig	5	9	12	2	28
Total		8	66	379	371	824

Resultatet visar även att det finns ett statistiskt säkerställt samband ($p = 0,001$) mellan att pedagogerna avbryts i sina arbetsuppgifter innan de är färdiga och måste senare ta itu med dem och om pedagogerna har tillräckligt med tid för pedagogisk planering samt pedagogisk dokumentation (för tabell se bilaga 3).

4.4. Arbetsrelationer på förskolan

Merparten av respondenterna 72% (n=596) håller med eller håller med fullständigt om att deras chef lyssnar på vad de har att säga. Resultatet visar också att 28% (n=228) av respondenterna inte håller med om att chefen lyssnar på vad de har att säga. Totalt uppger 93% (212) av dessa att de ofta eller mycket ofta också är stressade (Tabell 14). Det finns ett statistiskt säkerställt samband ($p = 0,001$) mellan hur stressade pedagogerna känner sig på arbetet och om chefen lyssnar på dem.

Tabell 16. Pedagogernas upplevelser av om de känner sig stressade på arbetet jämfört med om pedagogerna upplever att chefen lyssnar på vad de har att säga.

		Min chef lyssnar på vad jag har att säga.				
		Håller inte alls med	Håller inte med	Håller med	Håller med fullständigt	Total
Jag känner mig stressad på arbetet.	Mycket ofta eller alltid	25	77	137	20	259
	Ganska ofta	18	92	242	61	413
	Ganska sällan	3	12	75	34	124
	Mycket sällan eller aldrig	0	1	12	15	28
	Total	46	182	466	130	824

Mellan frågorna om hur stressade pedagogerna känner sig på arbetet och om arbetskamraterna lyssnar på vad de har att säga finns det ett statistiskt säkerställt samband ($p = 0,008$). Totalt 94% (n=774) av respondenterna anser att deras arbetskamrater lyssnar på vad de har att säga. Av dessa uppger 81% (630) att de ofta eller mycket ofta är stressade. Fast pedagogerna upplever att arbetskamraterna lyssnar på dem upplever de att de är stressade på arbetet (Tabell 15).

Tabell 17. Pedagogernas upplevelser av om de känner sig stressade på arbetet jämfört med om de upplever att arbetskamraterna lyssnar på vad de har att säga.

		Mina arbetskamrater lyssnar på vad jag har att säga.				
		Håller inte alls med	Håller inte med	Håller med	Håller med fullständigt	Total
Jag känner mig stressad på arbetet.	Mycket ofta eller alltid	3	21	154	81	259
	Ganska ofta	1	17	254	141	413
	Ganska sällan	1	7	73	43	124
	Mycket sällan eller aldrig	0	0	9	19	28
	Total	5	45	490	284	824

Merparten av respondenterna 85% (n=704) anser att deras arbetskamrater hjälper till att få jobbet gjort. Av dessa uppger 80% (564) att de ofta eller mycket ofta är stressade (Tabell 16). Detta resultat visar att merparten av respondenterna som svarade att

kollegorna hjälper till att få arbetet gjort ändå känner sig stressade. Det finns ett statistiskt säkerställt samband ($p = 0,001$) mellan frågorna.

Tabell 18. *Pedagogernas upplevelser av om de känner sig stressade på arbetet jämfört med om arbetskamraterna hjälper till att få arbetet gjort.*

		Mina arbetskamrater hjälper till att få jobbet gjort.				
		Håller inte alls med	Håller inte med	Håller med	Håller med fullständigt	Total
Jag känner mig stressad på arbetet.	Mycket ofta eller alltid	9	49	140	61	259
	Ganska ofta	1	49	260	103	413
	Ganska sällan	1	9	69	45	124
	Mycket sällan eller aldrig	0	2	8	18	28
	Total	11	109	477	227	824

Huvuddelen av respondenterna, 92% ($n=758$), svarar att de trivs med sina kollegor. Av dessa uppger 81% (613) att de ofta eller mycket ofta är stressade på sitt arbete trots att de trivs med sina kollegor. Endast 66 av respondenter uppger att de inte trivs med sina kollegor. Resultatet visar att pedagogerna fortfarande känner sig stressade fast att merparten av respondenterna trivs med sina kollegor (Tabell 17). Det finns ett statistiskt säkerställt samband ($p = 0,001$) mellan hur stressade pedagogerna känner sig på arbetet och om arbetskamraterna hjälper till att få jobbet gjort.

Tabell 19. *Pedagogernas upplevelser av om de känner sig stressade på sitt arbete jämfört med om pedagogerna trivs med sina kollegor.*

		Jag trivs med mina kollegor.				
		Håller inte alls med	Håller inte med	Håller med	Håller med fullständigt	Total
Jag känner mig stressad på arbetet.	Mycket ofta eller alltid	3	32	124	100	259
	Ganska ofta	0	24	215	174	413
	Ganska sällan	1	6	58	59	124
	Mycket sällan eller aldrig	0	0	5	23	28
	Total	4	62	402	356	824

4.5. Ljudnivån på förskolan

Totalt anser 87% ($n=719$) av respondenterna att de ofta eller mycket ofta störs av ljudnivån på deras arbetsplats och av dessa svarar 87% (629) att de ofta eller mycket ofta är stressade. Resultatet visar att merparten av respondenterna störs av ljudet på deras arbetsplats samt är stressade. Endast 10 respondenter svarade att de mycket sällan eller aldrig störs av ljudnivån på deras arbetsplats (Tabell 18). Det finns ett statistiskt säkerställt samband ($p = 0,001$) mellan frågorna.

Tabell 20. *Pedagogernas upplevelser av om de känner sig stressade på sitt arbete jämfört med om de störs av ljudnivån på deras arbetsplats.*

		Störs av ljudnivån på min arbetsplats.				
		Mycket ofta eller alltid	Ganska ofta	Ganska sällan	Mycket sällan eller aldrig	Total
Jag känner mig stressad på arbetet.	Mycket ofta eller alltid	158	92	9	0	259
	Ganska ofta	147	232	33	1	413
	Ganska sällan	19	64	37	4	124
	Mycket sällan eller aldrig	1	6	16	5	28
	Total	325	394	95	10	824

Totalt uppger 87% (n=719) av respondenterna att de störs av ljudnivån på deras arbetsplats. Av dessa uppger 88% (633) att de även upplever att barngruppen är för stor (Tabell 19). Merparten av de pedagoger som anser att de störs av ljudnivån på deras arbetsplats upplever även att barngruppen är för stor. Chi-två-testet visar att det finns ett statistiskt säkerställt samband ($p=0,001$) mellan pedagogernas upplevelse av att barngruppen är för stor och att pedagogerna störs av ljudnivån på deras arbetsplats.

Tabell 21. *Pedagogernas svar på om de upplever att barngruppen är för stor jämfört med pedagogernas upplevelser av att de störs av ljudnivån på deras arbetsplats.*

		Störs av ljudnivån på min på min arbetsplats.				
		Mycket ofta eller alltid	Ganska ofta	Ganska sällan	Mycket sällan eller aldrig	Total
Jag upplever att barngruppen är för stor.	Håller inte alls med	2	9	7	3	21
	Håller inte med	19	56	30	4	109
	Håller med	86	167	43	2	298
	Håller med fullständigt	218	162	15	1	396
	Total	325	394	95	10	824

Resultatet visar också att 26% (n=212) att respondenterna lämnar lokalen för att slippa ljudet på arbetsplatsen. Av dessa uppger 94% (199) att de ofta eller mycket ofta är stressade på sitt arbete. Totalt uppger även 88% (n=728) att de ofta eller mycket ofta gör något för att sänka ljudnivån på deras arbetsplats. Av dessa uppger 85% (618) att de ofta eller mycket ofta är stressade. Resultatet visar att de pedagogerna som lämnar lokalen för att slippa ljudet samt de pedagoger som gör något för att sänka ljudnivån på deras arbetsplats är till stor del pedagoger som känner sig stressade på arbetet.

Resultatet visar även att 37% (n=302) av respondenterna ofta eller mycket ofta byter till andra arbetsuppgifter som inte ger så höga ljudnivåer. Av dessa uppger 89% (268) att de ofta eller mycket ofta är stressade. De pedagoger som ofta eller mycket ofta byter

till andra arbetsuppgifter som inte ger så höga ljudnivåer är till stor del också de som känner sig stressade på arbetet. Totalt uppger även 31% (n=258) att de ofta eller mycket ofta försöker avsluta arbetsuppgiften så snabbt som möjligt för att komma ifrån ljudet. Av dessa uppger 91% (236) att de ofta eller mycket ofta är stressade. Pedagogerna som försöker avsluta arbetsuppgifterna så snabbt som möjligt för att komma ifrån ljudet är till stor del även här de som känner sig stressade på arbetet (för tabeller se bilaga 3).

4.6. Upplevd arbetssituation

Det finns ett statistiskt säkerställt samband ($p = 0,001$) mellan hur stressade pedagogerna känner sig på arbetet och de pedagoger som känner sig omotiverade av gå till arbetet. Totalt uppger 27% (n=220) att de känner sig omotiverade att gå till arbetet. Av dessa svarar 96% (211) att de ofta eller mycket ofta är stressade. Merparten av respondenterna som känner sig omotiverade till att gå till arbetet känner också sig stressade (Tabell 20).

Tabell 26. Pedagogernas upplevelser av om de känner sig stressade på sitt arbete jämfört med om pedagogerna känner sig omotiverade till att gå till arbetet.

		Jag känner mig omotiverad till att gå till arbetet.				Total
		Mycket ofta eller alltid	Ganska ofta	Ganska sällan	Mycket sällan eller aldrig	
Jag känner mig stressad på arbetet.	Mycket ofta eller alltid	25	99	96	39	259
	Ganska ofta	9	78	204	122	413
	Ganska sällan	2	7	37	78	124
	Mycket sällan eller aldrig	0	0	2	26	28
Total		36	184	339	265	824

En stor del av respondenterna, 67% (n=556), svarar att arbete under en hel dag är psykiskt påfrestande. Av dessa uppger 96% (532) att de ofta eller mycket ofta är stressade (Tabell 21). De pedagoger som känner sig stressade på arbetet är också mestadels de pedagoger som upplever att arbete under en hel dag är psykiskt påfrestande. Det finns ett statistiskt säkerställt samband ($p = 0,001$) mellan frågorna.

Tabell 27. *Pedagogernas upplevelser av om de känner sig stressade på arbetet jämfört med om pedagogerna upplever att arbete under en hel dag är psykiskt påfrestande.*

		Arbete under en hel dag är psykiskt påfrestande för mig.				
		Mycket ofta eller alltid	Ganska ofta	Ganska sällan	Mycket sällan eller aldrig	Total
Jag känner mig stressad på arbetet.	Mycket ofta eller alltid	131	117	8	3	259
	Ganska ofta	29	255	114	15	413
	Ganska sällan	3	21	69	31	124
	Mycket sällan eller aldrig	0	0	4	24	28
Total		163	393	195	73	824

Totalt uppger 66% (n=547) att de fortfarande känner sig stressade när de kommer hem ifrån arbetet och av dessa svarar 97% (533) att de ofta eller mycket ofta är stressade (Tabell 22). Resultatet visar att de flesta pedagogerna som känner sig stressade på arbetet fortfarande känner sig stressade när de kommer hem. Det finns ett statistiskt säkerställt samband ($p = 0,001$) mellan hur stressade pedagogerna känner sig på arbetet och om pedagogerna fortfarande känner sig stressade när de kommer hem.

Tabell 28. *Pedagogernas upplevelser av om de känner sig stressade på arbetet jämfört med om pedagogerna fortfarande känner sig stressade när de kommer hem från arbetet.*

		Jag känner mig fortfarande stressad när jag kommer hem.				
		Mycket ofta eller alltid	Ganska ofta	Ganska sällan	Mycket sällan eller aldrig	Total
Jag känner mig stressad på arbetet.	Mycket ofta eller alltid	138	113	6	2	259
	Ganska ofta	31	251	115	16	413
	Ganska sällan	0	14	73	37	124
	Mycket sällan eller aldrig	0	0	4	24	28
Total		169	378	198	79	824

5. Diskussion

Nedan följer en diskussion av vårt resultat från enkätstudien. Rubrikerna är: Barngrupp och personalantal, Arbetstid på förskolan, Arbetsrelationer på förskolan, Ljudnivån på förskolan samt Upplevd arbetssituation. Vi kommer även att föra en metoddiskussion samt ge förslag på fortsatt forskning.

5.1. Barngrupp och personalantal

Resultatet från vår studie visade inget samband mellan antal barn i barngruppen och de som svarat att de känner sig stressade på arbetet. Detta resultat var väldigt förvånande

eftersom det inte stämmer överens med det Sjödin (2012) kom fram till i sin studie, att pedagoger som arbetar i större barngrupper löper större risk att utsättas för stress och trötthet. Men när frågan om pedagogerna upplevde att barngruppen är för stor ställdes mot om de kände sig stressade på arbetet visade resultatet att merparten av pedagogerna höll med samt var stressade. Detta kan kopplas till Sjödens (2012) resultat samt Pramling Samuelsson, Williams & Sheridans (2015) resultat om att stora barngrupper är en faktor som påverkar pedagogernas arbete. Eftersom de två frågorna om barngrupperna visade skilda resultat ställdes frågan om pedagogerna upplever att barngrupperna är för stor mot frågan om de ansåg att personalantalet var tillräckligt för att räkna till i verksamheten. Resultatet visade att det fanns ett samband mellan dessa två faktorer. Detta kan förklara det skilda svaren eftersom personalantalet spelar en viktig roll för om barngruppen upplevs som för stor. Detta stämmer överens med det resultat som Landström et al. (2003) kom fram till, att det ställs stora krav på att det ska finnas tillräckligt med personal för att kunna förändra barngruppernas storlek.

Svaren från vår studie visade att merparten av pedagogerna anser att personalantalet inte är tillräckligt för att räkna till i verksamheten och att det finns ett samband mellan detta och deras upplevelser av stress. Lidholt (1999) kom fram till samma resultat i sin studie där hon skriver att låg personaltäthet är en faktor som ökar trycket och skapar stress bland de anställda i förskolan.

5.2. Arbetstid på förskolan

Att det finns ett samband mellan hur stressade pedagogerna känner sig på arbetet och att arbetstiden är tillräcklig för att utföra arbetsuppgifterna var något som framkom i vår studie. Merparten av respondenterna uppgav att arbetstiden inte är tillräcklig för att utföra arbetsuppgifterna och de flesta av dessa respondenter är ofta stressade på arbetet. Detta är något som Ekström (2007) tar upp i sin studie, där han skriver att pedagogerna upplevde en frustration över att administrativa uppgifterna lagts över på deras axlar. De påpekade att dessa uppgifter tog upp tid som de skulle spenderat tillsammans med barnen i förskoleverksamheten. Pedagogerna upplevde även att det redan hade mycket att göra då barngrupperna blivit större samt att de inte fått någon extra tid eller personal till att utföra de administrativa uppgifterna (Ekström, 2007).

Vårt resultat visade även att ungefär hälften av respondenterna arbetar på raster och merparten av dessa är stressade på arbetet samt att mer än hälften av respondenterna svarade att de tog med sig arbetsuppgifter hem och merparten av dessa är också ofta stressade. Detta är något som Aronsson, Astvik & Gustafsson (2010) har studerat och de har kommit fram till att arbetsuppgifter idag inte regleras av klocktid utan det krävs eget ansvar samt en tydlig organisation på arbetsplatsen. Finns det ingen organisation på arbetsplatsen finns det en risk att människorna inte stänger av jobbet mentalt när de har slutat, vilket leder till att jobbet följer med hem. Detta kan kopplas till att höga krav samt små möjligheter att påverka arbetssituationen bidrar till stress (Lundberg & Wentz, 2004), något vår studie också kommit fram till.

Gällande frågan om arbetsuppgifterna var för svåra höll en femtedel av respondenterna i vår studie med om detta och merparten av dessa kände sig även stressade på arbetet. Resultatet på denna fråga visade också att de resterande respondenterna som inte upplevde att arbetsuppgifterna var för svåra också till största del var stressade. Detta resultat tyder på att svårighetsgraden på arbetsuppgifterna är inte är en faktor som påverkar pedagogernas upplevda stress eftersom merparten av respondenterna upplevde stress oberoende av om arbetsuppgifterna var för svåra eller ej. Respondenternas svar visade även att merparten uppgav att de inte håller med om att de har tillräckligt med tid för pedagogisk planering och merparten av dessa är stressade. Detta kan relateras till våra frågor om pedagogisk planering och dokumentation där nästan alla respondenterna uppgav att de inte har tillräckligt med tid för pedagogisk planering och pedagogisk dokumentation och huvuddelen av dessa är stressade. Lidholt (1999) kom i sin avhandling fram till att pedagogerna bland annat upplevde stress när det inte fanns tid till pedagogisk planering och pedagogisk dokumentation.

Vårt resultat visade också att nästan alla respondenterna uppgav att de ofta avbryts i sina arbetsuppgifter innan de är färdiga med dem och merparten av dessa är stressade. Resultatet visade även att det finns ett samband mellan att pedagogerna avbryts i sina arbetsuppgifter innan de är färdiga och måste senare ta itu med dem och att pedagogerna har tillräckligt med tid för pedagogisk planering samt pedagogisk dokumentation. Detta kan relateras till Ekströms (2007) studie som kommit fram till att ibland försvårades planering och dokumentation på grund av reducerad personalstyrka

och då tvingades pedagogerna att planera och dokumentera samtidigt som de ansvarade för barngruppen.

5.3. Arbetsrelationer på förskolan

När frågan om pedagogerna kände sig stressade på arbetet ställdes mot frågan om chefen lyssnar på dem fanns det ett samband. En mindre grupp av respondenter ansåg att chefen inte lyssnade på dem och nästan alla i denna grupp var ofta stressade. Detta är något Sheridan, Pramling Samuelsson & Johansson (2009) undersökt och de kom fram till att pedagogerna till stor del var nöjda med sin relation till chefen men att en del pedagoger visade missnöje i deras relation till deras chef, pedagogerna önskade en daglig kontakt med deras chef vilket de inte hade. Detta kan även kopplas till Ekströms (2007) resultat som visade att pedagogerna känner en brist i relationen till den närmsta ledningen och de upplevde att de får klara av svåra arbetsituationer själva på förskolan.

Resultatet från vår studie visade att merparten av respondenterna ansåg att deras arbetskamrater lyssnar på dem och hjälper till att få arbetet gjort. Men samtidigt är flertalet av dessa respondenter ofta eller mycket ofta stressade på arbetet. Samma mönster följde på frågan om respondenterna trivs med sina kollegor, merparten håller med om detta men många av dessa är ändå stressade. Arbetsrelationer till sina kollegor och sin chef är en viktig faktor för människans välmående på sin arbetsplats. Detta eftersom mycket människoarbete, som exempelvis inom förskolläraryrket, utförs tillsammans i ett arbetslag (Leppänen, 2006). I vår studie upplevde merparten av respondenterna att de hade goda relationer till arbetskamraterna och deras chef, trots detta är de stressade. Resultatet kan förstås som att det är många andra faktorer som gör att pedagogerna upplever stress, goda arbetsrelationer räcker inte för att pedagogerna inte ska vara stressade utan andra faktorer spelar in i denna fråga.

5.4. Ljudnivån på förskolan

Vårt resultat visade att det finns ett samband mellan hur stressade pedagogerna känner sig på arbetet och om pedagogerna störs av ljudnivån på deras arbetsplats. Huvuddelen av respondenterna upplevde att de ofta eller mycket ofta störs av ljudnivån på deras arbetsplats. I denna grupp var de flesta respondenterna ofta stressade på arbetet. Arbetslivsinstitutet i Umeå kom fram till liknande resultat i deras undersökning om att förskolan som arbetsplats är en bullrig miljö med höga ljudnivåer. Resultatet i denna

undersökning visade att de höga ljudnivåerna var ett stort problem bland pedagogerna i förskolorna samt att det påverkade deras arbete och hälsa. Personalen upplevde trötthet, stress samt försämrad hörsel (Söderberg, Landström & Kjellberg, 2001).

Vi ville även undersöka om det fanns ett samband mellan pedagogernas upplevelse av att barngruppen är för stor och att pedagogerna stör av ljudnivån på deras arbetsplats. Resultatet visade att det fanns ett samband då merparten ansåg att de stördes av ljudnivån och nästan alla av dessa upplevde även att barngruppen var för stor. Denna koppling fann även Sjödin (2012). Studien visar att daglig påverkan och ansträngning av höga ljudnivåer och trötthet ökar risken för långsiktiga problem med hälsan hos pedagogerna. Studien visar också att det var barnens röster från aktiviteter som var det ljud som pedagogerna ansåg vara mest påfrestande.

När det gällde olika åtgärder för att minska ljudet visade vårt resultat att en femtedel av respondenterna uppgav att de lämnar lokalen för att slippa ljudet på arbetsplatsen och nästan alla dessa respondenter är stressade. Merparten av respondenterna svarade att de ofta eller mycket ofta gör något för att sänka ljudnivån på deras arbetsplats. Huvuddelen av dessa är stressade. Landström et al. (2003) har i sin studie också kommit fram till att de höga ljudnivåerna och den bullriga miljön i förskolan skapar svårigheter i arbetet för pedagogerna. Att samtala och kommunicera med varandra, att svara i telefon och deras förmåga till koncentration är exempel på faktorer som påverkar arbetet. Pedagogernas möjlighet till att gå undan från och minska den bullriga miljön är begränsad och beroende av om de har tillgång till fler lokaler.

I vår studie höll cirka två femtedelar med om att de ofta eller mycket ofta byter till andra arbetsuppgifter som inte ger så höga ljudnivåer. Merparten av dessa är stressade. De som försöker avsluta arbetsuppgifterna så snabbt som möjligt för att komma ifrån ljudet är till stor del de som känner sig stressade på arbetet. Ungefär en tredjedel av respondenterna uppgav att de ofta eller mycket ofta försöker avsluta arbetsuppgiften så snabbt som möjligt för att komma ifrån ljudet och nästan alla dessa är stressade. De som försöker avsluta arbetsuppgifterna så snabbt som möjligt för att komma ifrån ljudet är också till stor del de som känner sig stressade på arbetet. I Tullgrens (2004) avhandling tar hon upp att pedagogerna reglerar en del av barns lekar som ofta förknippas med dramatiska och otäcka händelser och att dessa lekar ofta är högljudda och rörliga. Pedagogerna reglerar dessa lekar genom att uppmuntra barnen att leka lugnare lekar

som exempelvis lek med dockor eller lego bland annat för att dämpa leken och ta bort fokus från de våldsamma lekarna (Tullgren, 2004). Detta kan till viss del kopplas till vårt resultat, höga ljudnivåer i form av högljudda och rörliga lekar skapar en arbetsmiljö som är påfrestande för pedagogernas välmående och skapar stress. För att pedagogerna ska må bra försöker de att gå undan från eller avsluta arbetsuppgifter som innebär höga ljudnivåer. Detta resultat kan även relateras till Landströms et al. (2003) resultat där han beskriver att pedagogernas möjlighet till att gå undan är begränsad.

5.5. Upplevd arbetssituation

Resultatet från den genomförda studien visar att det finns ett samband mellan hur stressade pedagogerna känner sig på arbetet och de som känner sig omotiverade att gå till arbetet. Endast en liten grupp av respondenterna kände sig omotiverade att gå till arbetet men huvuddelen av dem är stressade. Vårt resultat visade även att en stor del av respondenterna ansåg att arbete under en hel dag är psykiskt påfrestande. Resultatet visade alltså att de som känner sig stressade på arbetet är också till stor del de pedagoger som upplever att arbete under en hel dag är psykiskt påfrestande. Hur arbetsförhållanden ser ut på arbetsplatsen är av stor betydelse för de anställdas hälsa och välbefinnande enligt Socialstyrelsen (2003). Det är vetenskapligt styrkt att det finns ett samband mellan arbetsrelaterad stress och de anställdas psykiska ohälsa. Resultatet kan även kopplas till att det kan handla om att personalen gör sitt yttersta för att räcka till i verksamheten men trots dessa ansträngningar känner de sig otillräckliga (Levi, 2005). Hellberg (2002) beskriver också att en långvarig stress hos människan kan påverka beteende hos människan, personen kan uppleva starka känslöstämningar samt finns det en risk att bland annat kreativiteten hos människan minskar. När stressen varar under en längre period kan det kan leda till negativ stress och ohälsa (Hellberg, 2002). Stress är en faktor som påverkar människans välmående och de pedagoger som besvarade att de kände sig omotiverade att gå till sitt arbete samt de som upplevde att arbete under en hel dag var psykiskt påfrestande upplevde även att de var stressade på arbetet.

Av de respondenter som känner sig stressade på arbetet känner sig fortfarande merparten av dessa stressade när de kommer hem visar resultatet från vår studie. Detta resultat kan till viss del relateras till det som Söderberg, Landström & Kjellberg (2001) skriver att när människans hälsa utsätts för stress under arbetet är det viktigt att kroppen får en chans att återhämta sig. I undersökningen kunde det utläsas ett tydligt samband

mellan stress, trött personal och höga ljudnivåer. Undersökningen visade också att påfrestningarna under arbetstid var i så hög grad att den fritid pedagogerna har när de lämnade sin arbetsplats inte räcker till för att kroppen ska hinna återhämta sig.

5.6. Metoddiskussion

Vi har upplevt att det har varit svårt att hitta forskning om vårt ämne. Vi hittade ingen forskning som fokuserade på enbart pedagoger i förskolans upplevelser av stress. Detta ledde till att vi fick leta efter specifik forskning om varje avgränsning.

Urvalet i denna studie bestod av respondenter som är medlemmar i två olika grupper på Facebook. Detta är något som kan ha påverkat vårt resultat. Det är endast respondenter som är aktiva på Facebook och medlemmar i dessa två grupper som fått chansen att besvara enkäten. Detta innebär att människor som inte är medlemmar i dessa två grupper eller är aktiva medlemmar på Facebook inte har fått möjlighet att delta i studien. Det är också möjligt att de respondenter som valde att besvara enkäten är just de pedagoger som känner sig stressade på sitt arbete och därför valde att delta i studien eftersom de kunde relatera till ämnet.

När det gällde enkäten var alla frågorna obligatoriska och därför uteblev det interna bortfallet. Eftersom alla frågor var obligatoriska tvingades respondenterna att besvara alla frågorna för att kunna skicka in enkäten. Om någon respondent inte velat svara på en fråga och därför inte kunnat skicka in enkäten kan det här ha lett till att de avbrutit sin medverkan. Eftersom respondenterna som besvarade enkäten är anonyma är det inte möjligt att undersöka det externa bortfallet. I enkäten fanns det inget svarsalternativ där respondenten kunde svara "vet ej" utan respondenterna tvingades att välja något av svarsalternativen. Detta kan ha bidragit till att respondenter inte känt sig bekväma med någon fråga och därför slutat besvara enkäten för att det inte fanns ett svarsalternativ som passade dem.

Detta kan ha påverkat enkätens reliabilitet eftersom respondenterna inte kunde svara "vet ej" och därför tvingades att välja ett alternativ som kanske inte stämde överens med deras egentliga upplevelse. Vidare handlar reliabilitet om att försäkra sig om att frågorna mäter det de ska mäta och frågorna bör då vara väl konstruerade och testade (Ejlertsson, 2014). De egenformulerade frågorna testades i pilotstudien samt ställdes liknande frågor mot varandra i SPSS genom korstabeller för att undersöka om svaren

hade samband och därför har troligtvis dessa frågor hög reliabilitet. Ett flertal av frågorna i denna studie är tagna från tidigare enkätstudier och eftersom de har använts tidigare och är testade samt testade i vår pilotstudie har de troligtvis hög reliabilitet. För att värdera om studien har hög eller låg validitet kan studien studeras och se om den stämmer överens med andra instrument som mäter samma sak (Ejlertsson, 2014). Resultatet i vår studie stämde till stor del överens med tidigare studiers resultat, detta visar att vår studie troligtvis även har hög validitet.

5.7. Fortsatt forskning

Efter att ha studerat och diskuterat vårt resultat som tagit reda på pedagogers upplevelse av stress i förskolan relaterat till arbetets avgränsningar har vi fått ett resultat som är oroväckande. Det finns ett stressrelaterat problem i förskolan bland pedagogernas arbetssituation. Pedagogernas upplevelser bekräftar mycket av det som artiklar diskuterar och forskarna skriver om idag. Därför är det viktigt att det görs mer forskning med fokus på förskolan och pedagogernas arbetssituation.

Vår studie bekräftar bland annat att en femte del av pedagogerna anser att arbetsuppgifter är för svåra, studien visar också att dessa pedagoger till stor del är stressade. Studien visar inte vad de är för arbetsuppgifter som är för svåra. För att kunna hjälpa dessa pedagoger krävs mer forskning kring pedagogernas arbetsuppgifter i förskolan. Merparten av pedagogerna svarade även att de ofta avbryts i sina arbetsuppgifter och senare tvingas ta itu med dem igen, att deras arbetstid inte är tillräcklig samt att de ofta tar med arbetsuppgifterna hem. Vidare forskning kan göras kring vilka arbetsuppgifter det är som pedagogerna avbryts i, varför pedagogerna upplever att deras arbetstid inte är tillräcklig samt vad det är för arbetsuppgifter som pedagogerna tar med sig hem. Eftersom dessa områden hade ett samband med pedagogernas upplevda stress på arbetet är det viktiga frågor att forska vidare kring.

Det som är det övergripande och mest oroväckande resultatet i denna studie är att merparten av alla pedagoger som deltog i vår studie känner sig stressade på sitt arbete. Vilka åtgärder som kan motverka detta tar inte denna studie upp men det är ett viktigt ämne att forska vidare på för att öka pedagogernas välmående och förbättra deras arbetssituation i förskolan. Slutligen kan vidare forskning även fokusera på hur en stressad arbetsmiljö med stressade pedagoger påverkar barnen i förskolan. För att

förskolan ska vara en plats som lägger grunden för ett livslångt lärande hos barnen krävs det pedagoger som mår bra.

6. Sammanfattning

Denna studie har syftat till att undersöka pedagogers egna upplevelser kring stress på deras arbetsplats genom en enkätundersökning. Arbetet har avgränsats genom fyra olika områden; barngruppens storlek, ljudnivåer, arbetsrelationer samt arbetsmiljön och organisation. Forskningsbakgrunden tar först upp en definition av stress, vad som händer i kroppen vid stress samt faktorer som kan bidra till stress. Huvuddelen av forskningsbakgrunden lyfter forskning kring hur olika faktorer kan bidra till stressade pedagoger i förskolan. Dessa rubriker tar upp arbetsmiljö, arbetsrelationer, ljudnivå och barngruppen storlek.

Studiens resultat om pedagogernas upplevelser kring stress i förskolan bekräftar mycket av den forskning som tidigare utförts. Merparten av pedagogerna som deltagit i studien upplever att de är stressade på sin arbetsplats och det är framförallt deras upplevelser av att barngruppen är för stor, lågt personantal och för många arbetsuppgifter som orsakar stressen. Studiens resultat visar att det finns ett problem i pedagogernas arbetssituation. I diskussionen ställs vårt resultat mot den tidigare forskningen i forskningsbakgrunden. Vårt resultat kan i stor grad kopplas till tidigare forskning som visar att arbetsmiljön, arbetsrelationer, ljudnivån samt barngruppens storlek är faktorer som kan orsaka stress. Därför ges förslag på fortsatt forskning om pedagoger i förskolan och stress, hur och vilka arbetsuppgifter och arbetssituationer som orsakar stressade pedagoger i förskolan, hur stressen kan motverkas samt hur stressade pedagoger påverkar barnen på förskolan.

Referenser

Arbetsmiljöverket och Statistiska centralbyrån (2001). *Negativ stress och ohälsa: inverkan av höga krav, låg egenkontroll och bristande socialt stöd i arbetet.*

Stockholm: Arbetsmiljöverket.

Tillgänglig på Internet: <http://www.av.se/webbshop/produktsida.asp?pID=535&kID=53>

Aronsson, Gunnar, Astvik, Wanja & Gustafsson, Klas (2010). *Arbetsvillkor, återhämtning och hälsa: en studie av förskola, hemtjänst och socialtjänst.*

Göteborg: Göteborgs universitet

Tillgänglig på Internet: <http://hdl.handle.net/2077/23826>

Denscombe, Martyn (2009). *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur.

Ejlertsson, Göran (2014). *Enkäten i praktiken: en handbok i enkätmetodik*. 3. [rev.] uppl. Lund: Studentlitteratur.

Ekström, Kenneth (2007). *Förskolans pedagogiska praktik: Ett verksamhetsperspektiv.*

Diss. Umeå: Umeå universitet.

Tillgänglig på Internet: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:umu:diva-992>

Everskog, Ann-Charlotte & Persson, Anna (2006). *Stress i skola och förskola - skillnader i upplevd stress och psykosocial arbetsmiljö hos förskolepedagoger och grundskollärare*. Examensarbete inom Psykologi C. Örebro: Örebro Universitet.

Greiff, Mats (2006). *Kall eller profession? Yrkeskulturer och skapandet av manligt och kvinnligt mellan klient och arbetsköpare*. I Petersson Harry, Leppänen Vesa, Jönsson Sandra & Tranquist Joakim (red.) *Villkor i arbete med människor - en antologi om human servicearbete*. Stockholm: Arbetslivsinstitutet. s. 111-136.

Tillgänglig på Internet: http://nile.lub.lu.se/arbarch/aio/2006/aio2006_04.pdf

Hellberg, Annika (2002). *Systematiskt arbetsmiljöarbete mot stress*. 1. uppl.

Solna: Arbetsmiljöverket. Tillgänglig på Internet:

<https://www.av.se/globalassets/filer/publikationer/bocker/systematiskt-arbetsmiljoarbete-mot-stress-bok-h351.pdf>

Koch, Enikö (2015). *Stressen slår hårt mot förskollärare*.

<http://www.lararnasnyheter.se/lararnas-tidning/2015/09/02/stressen-slar-hart-mot-forskollarare> Hämtad: 2015-09-17.

Kylén, Jan-Axel (2004). *Att få svar: intervju, enkät, observation*. 1. uppl.

Stockholm: Bonnier utbildning.

Landström, Ulf, Nordström, Bertil, Stenudd, Anita & Åström, Lennart (2003). *Effekter av barngruppernas storlek på buller och upplevelser bland personal inom förskolan*. Stockholm: Arbetslivsinstitutet.

Tillgänglig på Internet: http://nile.lub.lu.se/arbarch/arb/2003/arb2003_06.pdf

Leppänen, Vesa (2006). *Känslor i arbete med människor*. I Petersson Harry, Leppänen Vesa, Jönsson Sandra & Tranquist Joakim (red.) *Villkor i arbete med människor - en antologi om human servicearbete*. Stockholm: Arbetslivsinstitutet. s. 77-110.

Tillgänglig på Internet: http://nile.lub.lu.se/arbarch/aio/2006/aio2006_04.pdf

Leppänen, Vesa, Jönsson, Sandra, Petersson, Harry & Tranquist, Joakim (2006). *Villkor i arbete med människor - en inledning*. I Petersson Harry, Leppänen Vesa, Jönsson Sandra & Tranquist Joakim (red.) *Villkor i arbete med människor - en antologi om human servicearbete*. Stockholm: Arbetslivsinstitutet. s. 1-18.

Tillgänglig på Internet: http://nile.lub.lu.se/arbarch/aio/2006/aio2006_04.pdf

Levi, Lennart (2005). *Stress - en översikt Internationella och folkhälsoperspektivet*. I Ahmad, Abdulbaghi, Ekman, Rolf & Arnetz, Bengt B (2005). *Stress: individen, samhället, organisationen, molekylerna*. 2., [rev.] uppl. Stockholm: Liber.

Lidholt, Birgitta (1999). *Anpassning, kamp och flykt: hur förskolepersonal handskas med effekter av besparingar och andra förändringar i förskolan*.

Diss. Uppsala: Uppsala Universitet.

Lundberg, Ulf & Wentz, Görel (2004). *Stressad hjärna, stressad kropp: om sambanden mellan psykisk stress och kroppslig ohälsa*. Stockholm: Wahlström & Widstrand.

Läraryrket (2014). *Arbetsmiljön allt sämre inom skola, förskola och fritidshemmen*.

Tillgänglig på Internet: <https://www.lararforbundet.se/artiklar/arbetsmiljon-allt-samre-inom-skola-forskola-och-fritidshemmen>

Hämtad: 2015-09-29

Läraryrket (2015a). *Allt fler lärare sjukskrivna på grund av stress*.

Tillgänglig på Internet: <https://www.lararforbundet.se/artiklar/allt-fler-larare-sjukskrivna-pa-grund-av-stress>

Hämtad: 2015-09-17.

Läraryrket (2015b). *Minska arbetsbelastningen!*

Tillgänglig på Internet: <https://www.lararforbundet.se/artiklar/minska-arbetsbelastningen>

Hämtad: 2015-09-17.

Pramling Samuelsson, Ingrid, Williams, Pia & Sheridan, Sonja (2015). Stora barngrupper i förskolan relaterat till läroplanens intentioner. *Nordisk Barnhageforskning*, 9(7), ss. 1-14.

Rosvall, Maria (2009). *Hälsförhållanden i Skåne: folkhälsoenkät Skåne 2008*.

Malmö: Universitetssjukhuset MAS.

Sheridan, Sonja, Pramling Samuelsson, Ingrid & Johansson, Eva (2009). *Barns tidiga lärande: en tvärsnittsstudie om förskolan som miljö för barns lärande*.

Göteborg: Acta Universitatis Gothoburgensis.

Tillgänglig på Internet: <http://hdl.handle.net/2077/20404>

Sjödén, Fredrik (2012). *Noise in the preschool: Health and preventive measures*.

Diss. Umeå: Umeå universitet.

Tillgänglig på Internet: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:umu:diva-61442>

Skolverket (2008). *Tio år efter förskolereformen: nationell utvärdering av förskolan*.

Stockholm: Skolverket.

Tillgänglig på Internet: <http://www.skolverket.se/publikationer?id=2096>

Socialstyrelsen (2003). *Utmattningssyndrom: stressrelaterad psykisk ohälsa*.

Stockholm: Socialstyrelsen.

Tillgänglig på Internet: <http://www.socialstyrelsen.se/publikationer2003/2003-123-18>

Stukát, Staffan (2011). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. 2. uppl.

Lund: Studentlitteratur.

Söderberg, Lena, Landström, Ulf & Kjellberg, Anders (2001). *Ljudmiljön i förskolor och dess inverkan på upplevelse och hälsa bland personal*.

Stockholm: Arbetslivsinstitutet.

Tornow, Janine (2013). *Satsa på förskolan! En studie om förskollärare upplevda arbetstillfredsställelse*. Examensarbete i utbildningsvetenskap inom allmänt utbildningsområde. Uppsala: Uppsala Universitet.

Tullgren, Charlotte (2004). *Den välreglerade friheten: att konstruera det lekande barnet*. Diss. Lund: Lunds universitet.

Tillgänglig på Internet: http://www.lub.lu.se/luft/diss/soc_474/soc_474.pdf

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Tillgänglig på Internet: <http://www.vr.se/download/18.668745410b37070528800029/>

Woxberg, Lotta (2005). *Stress i unga år*. Jönköping: Brain Books.

Bilaga 1. Informationsbrev.

Hej!

Vi heter Sofia Kastenbom och Johanna Persson Dahl och är två förskollärostudenterna som läser sista terminen på Högskolan Kristianstad. Vi ska skriva ett examensarbete inom ramen för förskolläroutbildningen och syftet med vår studie är att ta reda på pedagogers uppfattning kring stress i förskoleverksamheten.

Vår undersökning består av en enkät. Din medverkan är helt frivillig men vi uppskattar att få ta del av dina erfarenheter. Enkäten är helt anonym och vi kan inte spåra vem som har svarat. När uppsatsen är färdig kommer den att finnas sökbar på www.hkr.se. Enkäten tar cirka 15 minuter att besvara. Enkäten kommer att vara öppen fram till den 1 oktober men vi ser gärna att du svarar innan dess.

Vi vill på förhand tacka för din medverkan i undersökningen!

Om några frågor skulle uppstå kan ni kontakta oss via mejl:

Sofia.Kastenbom0031@stud.hkr.se

Johanna.Dahl0036@stud.hkr.se

Handledare: Hanna Sepp

hanna.sepp@hkr.se

Telefon: 044-203833

Bilaga 2. Enkätfrågor.

Bakgrundsfrågor *Obligatorisk

1. Är du? *

- Kvinna
- Man

2. Vad är din yrkestitel? *

- Förskollärare
- Barnskötare
- Fritidspedagog
- Övrigt:

3. Hur gammal är du?*

- 0-29
- 30-39
- 40-49
- 50-59
- 60-

4. Antal år arbetade på förskola?*

- 0-2
- 3-5
- 6-10
- 11-20
- 21-30
- 31-40
- 41-

5. Hur många barn går i barngruppen?*

- 0-10
- 11-15
- 16-20
- 21-25
- 26-30

Håller du med om följande påstående?

1. Jag upplever att barngruppen är för stor. *

- Håller inte alls med
- Håller inte med
- Håller med
- Håller med fullständigt

2. Personalantalet är tillräckligt för att räckta till i verksamheten. *

- Håller inte alls med
- Håller inte med
- Håller med
- Håller med fullständigt

3. Mina arbetsuppgifter är för svåra för mig. *

- Håller inte alls med
- Håller inte med
- Håller med
- Håller med fullständigt

4. Min arbetstid är tillräcklig för att utföra arbetsuppgifterna. *

- Håller inte alls med
- Håller inte med
- Håller med
- Håller med fullständigt

5. Jag avbryts ofta i mina arbetsuppgifter innan de är färdiga och måste senare ta itu med dem. *

- Håller inte alls med
- Håller inte med
- Håller med
- Håller med fullständigt

6. Jag har tillräckligt med tid för pedagogisk planering. *

- Håller inte alls med
- Håller inte med
- Håller med
- Håller med fullständigt

7. Jag har tillräckligt med tid för pedagogisk dokumentation. *

- Håller inte alls med
- Håller inte med
- Håller med
- Håller med fullständigt

8. Jag arbetar ofta på raster. *

- Håller inte alls med
- Håller inte med
- Håller med
- Håller med fullständigt

9. Jag tar ofta med mig arbetsuppgifterna hem. *

- Håller inte alls med
- Håller inte med
- Håller med
- Håller med fullständigt

Arbetsrelationer

Håller du med om följande påstående?

10. Min chef lyssnar på vad jag har att säga. *

- Håller inte alls med
- Håller inte med
- Håller med
- Håller med fullständigt

11. Mina arbetskamrater lyssnar på vad jag har att säga. *

- Håller inte alls med
- Håller inte med
- Håller med
- Håller med fullständigt

12. Mina arbetskamrater hjälper till att få jobbet gjort. *

- Håller inte alls med
- Håller inte med
- Håller med
- Håller med fullständigt

13. Jag trivs med mina kollegor. *

- Håller inte alls med
- Håller inte med
- Håller med
- Håller med fullständigt

Ljudnivå

Hur ofta händer det att jag?

14. Störs av ljudnivån på min arbetsplats. *

- Mycket sällan eller aldrig
- Ganska sällan
- Ganska ofta
- Mycket ofta eller alltid

15. Lämnar lokalen för att slippa ljudet. *

- Mycket sällan eller aldrig
- Ganska sällan
- Ganska ofta
- Mycket ofta eller alltid

16. Gör något för att sänka ljudnivån i lokalen. *

- Mycket sällan eller aldrig
- Ganska sällan
- Ganska ofta
- Mycket ofta eller alltid

17. Byter till andra arbetsuppgifter som inte ger så höga ljudnivåer.

- Mycket sällan eller aldrig
- Ganska sällan
- Ganska ofta
- Mycket ofta eller alltid

18. Försöker avsluta arbetsuppgiften så snabbt som möjligt för att komma ifrån ljudet. *

- Mycket sällan eller aldrig
- Ganska sällan
- Ganska ofta
- Mycket ofta eller alltid

Kryssa för de alternativ som bäst beskriver hur du uppfattar upplevd stress i din arbetssituation.

19. Jag känner mig omotiverad till att gå till arbetet. *

- Mycket sällan eller aldrig
- Ganska sällan
- Ganska ofta
- Mycket ofta eller alltid

20. Jag känner mig stressad på arbetet. *

- Mycket sällan eller aldrig
- Ganska sällan
- Ganska ofta
- Mycket ofta eller alltid

21. Arbete under en hel dag är psykiskt påfrestande för mig. *

- Mycket sällan eller aldrig
- Ganska sällan
- Ganska ofta
- Mycket ofta eller alltid

22. Jag känner mig fortfarande stressad när jag kommer hem. *

- Mycket sällan eller aldrig
- Ganska sällan
- Ganska ofta
- Mycket ofta eller alltid

Tack för din medverkan i vår undersökning!

Bilaga 3. Tabeller

Tabell 14. *Pedagogernas upplevelser av om de ofta avbryts i sina arbetsuppgifter och tvingas att ta itu med dem senare jämfört med pedagogernas upplevelser av om de har tillräckligt med tid för pedagogisk planering.*

Jag har tillräckligt med tid för pedagogisk planering.						
		Håller inte alls med	Håller inte med	Håller med	Håller med fullständigt	Total
Jag avbryts ofta i mina arbetsuppgifter innan de är färdiga och måste senare ta itu med dem.	Håller inte alls med	2	2	2	2	8
	Håller inte med	12	26	24	4	66
	Håller med	142	171	62	4	379
	Håller med fullständigt	254	85	26	6	371
	Total	410	284	114	16	824

Tabell 15. *Pedagogernas upplevelser av om de ofta avbryts i sina arbetsuppgifter och tvingas att ta itu med dem senare jämfört med pedagogernas upplevelser av om de har tillräckligt med tid för pedagogisk dokumentation.*

Jag har tillräckligt med tid för pedagogisk dokumentation.						
		Håller inte alls med	Håller inte med	Håller med	Håller med fullständigt	Total
Jag avbryts ofta i mina arbetsuppgifter innan de är färdiga och måste senare ta itu med dem.	Håller inte alls med	2	3	1	2	8
	Håller inte med	12	31	21	2	66
	Håller med	161	161	55	2	379
	Håller med fullständigt	253	93	20	5	371
	Total	428	288	97	11	824

Tabell 22. *Pedagogernas upplevelser av om de känner sig stressade på sitt arbete jämfört med om de lämnar lokalen för att slippa ljudet.*

Lämnar lokalen för att slippa ljudet.						
		Mycket ofta eller alltid	Ganska ofta	Ganska sällan	Mycket sällan eller aldrig	Total
Jag känner mig stressad på arbetet.	Mycket ofta eller alltid	24	78	91	66	259
	Ganska ofta	15	82	183	133	413
	Ganska sällan	0	12	53	59	124
	Mycket sällan eller aldrig	0	1	5	22	28
	Total	39	173	332	280	824

Tabell 23. *Pedagogernas upplevelser av om de känner sig stressade på sitt arbete jämfört med om de gör något för att sänka ljudnivån i lokalen.*

Gör något för att sänka ljudnivån i lokalen.						
		Mycket ofta eller alltid	Ganska ofta	Ganska sällan	Mycket sällan eller aldrig	Total
Jag känner mig stressad på arbetet.	Mycket ofta eller alltid	105	138	14	2	259
	Ganska ofta	115	260	27	11	413
	Ganska sällan	23	72	25	4	124
	Mycket sällan eller aldrig	5	10	10	3	28
	Total	248	480	76	20	824

Tabell 24. *Pedagogernas upplevelser av om de känner sig stressade på sitt arbete jämfört med om de byter till andra arbetsuppgifter som inte ger så höga ljudnivåer.*

Byter till andra arbetsuppgifter som inte ger så höga ljudnivåer.						
		Mycket ofta eller alltid	Ganska ofta	Ganska sällan	Mycket sällan eller aldrig	Total
Jag känner mig stressad på arbetet.	Mycket ofta eller alltid	22	85	95	57	259
	Ganska ofta	15	146	138	114	413
	Ganska sällan	1	28	56	39	124
	Mycket sällan eller aldrig	0	5	6	17	28
	Total	38	264	295	227	824

Tabell 25. *Pedagogernas upplevelser av om de känner sig stressade på sitt arbete jämfört med om de försöker avsluta arbetet så snabbt som möjligt för att komma ifrån ljudet.*

Försöker avsluta arbetet så snabbt som möjligt för att komma ifrån ljudet.						
		Mycket ofta eller alltid	Ganska ofta	Ganska sällan	Mycket sällan eller aldrig	Total
Jag känner mig stressad på arbetet.	Mycket ofta eller alltid	27	76	99	57	259
	Ganska ofta	12	121	172	108	413
	Ganska sällan	4	17	54	49	124
	Mycket sällan eller aldrig	0	1	6	21	28
	Total	43	215	331	235	824